

Mikko Mattila, Lauri Rapeli, Hanna Wass ja Peter Söderlund, *Health and political engagement*. London & New York: Routledge, 2017, 138 s.

Käsillä oleva teos on, ainakin teoksen kirjoittajien mukaan, politiikan tutkijoiden ensimmäinen yritys antaa kokonaisvaltainen kuva yksilön terveydentilan ja poliittisen kiinnittymisen välisestä yhteydestä. Teoksen yleisenä tavoitteena on tarkastella sitä, milloin, missä määrin ja miten terveys on yhteydessä poliittiseen osallistumiseen ja ihmisten tapaan ajatella politiikasta. Terveiden ja poliittisen osallistumisen välinen yhteys on ajankohtainen kysymys väestön ikääntyessä. Poliittisen tasa-arvon perspektiivistä kyse on siitä, missä määrin terveydelliset ongelmat heikentävät yksilön resursseja ja motivaatiota kiinnittyä poliittisen toiminnan eri muotoihin. Paitsi politiikan tutkimuksen näkökulmasta, teos on myös terveystieteellisesti sekä sosiaali- ja terveystieteellisesti mielenkiintoinen. Terveiden tasa-arvon näkökulmasta aihe näet linkittyy keskusteluun terveyserojen yhteydestä muihin sosiaalisen eriarvoisuuden muotoihin.

Teos on ennen muuta empiirinen tutkimus terveyden ja poliittisen kiinnittymisen välisestä suhteesta. Analyysit pohjautuvat pääosin suomalaisiin aineistoihin, joista tärkein on äänestysikäistä väestöä edustava puhelinhaastatteluaaineisto. Suomea koskevien analyysien lisäksi maatason kontekstitekijöitä tarkastellaan kahdella kansainvälisesti vertailevalla kyselytutkimusaineistoilla, jotka ovat European Social Survey ja World Values Survey.

Tutkimus jakautuu kahdeksaan lukuun. Johdannon jälkeisessä luvussa tehdään katsaus aiempaan aihetta koskevaan tutkimukseen sekä esitellään tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Luku päättyy aiemman tutkimuksen ja teoreettisten lähtökohtien pohjalta tehtyihin hypoteeseihin. Tutkimuskatsaus on tehty erityisen hyvin.

Kiintoisaa niin aiemman tutkimuksen kuin teoreettisen viitekehysten näkökulmasta on terveydentilan ja poliittisen kiinnittymisen kausaalinen yhteys. Aiempi tutkimus onkin jaettu yhtäältä tutkimuksiin, joissa terveyttä selitetään poliittisella osallistumisella ja toisaalta sellaisiin tutkimuksiin, joissa terveys on poliittista osallistumista selittävä tekijä. Mikäli esimerkiksi poliittinen osallistuminen nähtäisiin sosiaalisen pääoman muotona, mielekäs lähtökohta voisi olla se, millä tavoin osallistuminen selittää terveydentilaa. Poliitiikan tutkimuksen näkökulmasta kenties mielekkäämpi kysymys on kui-

tenkin se, missä määrin terveys selittää poliittisessa kiinnittymisessä olevia eroja. On tietysti selvää, että poikkileikkausaineistoilla ei varsinaisiin kausaalipäätelmiin päästä, minkä myös teoksen kirjoittajat tuovat esiin ja ovat myös tuloksia tulkitessaan oikeoppisen varovaisia.

Tutkimuksen analyysit jakautuvat viiteen lukuun: poliittiseen osallistumiseen, poliittisiin orientaatioihin, sosiaalisen kontekstin merkitykseen, makrotason kontekstien merkitykseen sekä poliittiseen edustellisuuteen. Terveyttä mitataan kaikissa luvuissa koettua terveydentilaa mittaavan kysymyksen perusteella. Lisäksi joissakin analyyseissa tarkastellaan pitkäaikaissairaudesta tai vamman olemassaoloa ja sen haitta-astetta.

Terveydentilan ja poliittisen osallistumisen välistä suhdetta koskevien tulosten mukaan heikko terveydentila vaikuttaa ainakin useimmissa tapauksissa olevan yhteydessä passiivisuuteen. Joskaan tulokset eivät ole täysin yhdenmukaisia, sillä erityyppiset terveysongelmat ovat eri tavoin yhteydessä poliittiseen osallistumiseen. Lisäksi osallistuminen oli aktiivisempaa niillä, jotka olivat sairastaneet pitkäaikaista sairautta jo lapsuudesta lähtien. Poliittisen osallistumisen eri muotojen osalta kiintoisa tulos oli lisäksi se, että äänestysaktiivisuuteen terveydentilalla ei ollut merkitystä.

Samalla tavoin kuin poliittisen osallistumisen kohdalla, myöskään poliittista orientaatioista ei tulosten valossa pysty piirtämään yhdenmukaista kuvaa. Se, onko terveydentila yhteydessä politiikkaan suhtautumiseen, vaihtelee mittarista riippuen. Terveysongelmat ovat yhteydessä heikompaan poliittiseen luottamukseen ja tyytymättömyyteen demokratiaan. Lisäksi heikomman terveyden omaavat sijoittuvat enemmän oikeisto–vasemmisto-akselin vasemmalle laidalle.

Yksilön ympäristön ja kontekstin merkitystä tutkimuksessa tarkastellaan sekä yksilön sosiaalisen kontekstin että maiden välisen vertailun ja maatason kontekstitekijöiden kautta. Sosiaalisen kontekstin merkitystä terveyden ja poliittisen kiinnittymisen väliseen yhteyteen tutkitaan sosiaalisten verkostojen ja kollektiivisen identiteetin näkökulmista. Toisin kuin teoreettinen viitekehys antoi olettaa, sosiaalisella kontekstilla ei ole erityistä merkitystä ainakaan heikomman terveyden omaavien poliittiseen kiinnittymiseen. Sosiaaliset verkostot ovat toki yleisesti ottaen yhteydessä poliittiseen kiinnittymiseen, mutta ei erityisesti niillä, joiden terveydentila on heikko.

Selkein, joskin oletettu tulos on se, että ne, jotka tuntevat solidaarisuutta sairaita kohtaan osallistuvat todennäköisemmin terveysalan vapaaehtoisjärjestöjen toimintaan – kausaliteetti jää tässä kuitenkin epäselväksi. Kokonaisuudessaan tutkijat toteavatkin, että sosiaalisen kontekstin merkitystä ei voi täysin kumota, mutta heikomman terveyden omaavien poliittisen aktiivisuuden lähteet ovat jossain muulla kuin heidän lähellään olevassa sosiaalisessa ympäristössä.

Myös maiden välinen vertailu osoittaa, että terveyden yhteys poliittiseen osallistumiseen riippuu poliittisen osallistumisen muodosta. Terveyden yhteys on suurin äänestysaktiivisuudessa, mutta selvästi pienempi muiden poliittisen osallistumisen muotojen kohdalla. Näitä muotoja ovat yhteydenotto poliittikkoon tai viranomaiseen, adressin allekirjoittaminen ja osallistuminen mielenosoitukseen. Kontekstitason muuttujien osalta äänestysvelvollisuus, puoluekeskeinen vaalitapa, korkea työntekijöiden järjestäytymisaste ja vasemmistopuolueiden suurempi osuus pienentävät äänestysaktiivisuudessa havaittavia eroja terveyden eri ryhmien välillä. Kokonaisuudessaan yksilön ympäristön ja kontekstin merkitys näyttäytyy tulosten valossa vahvemmasi maaston konteksteja tutkittaessa kuin yksilön välitöntä sosiaalista ympäristöä tarkasteltaessa.

Lopuksi kirjassa analysoidaan, missä määrin väestön mielipiteet eroavat eduskuntavaaliehtokkaiden mielipiteistä. Analyysit pohjautuvat ehdokkaiden vastauksiin, jotka he ovat antaneet Ylen vaalikoneessa vuoden 2015 eduskuntavaalien alla. Tutkimuksen kohteena ovat väestön ja ehdokkaiden näkemykset perustulosta, terveydenhuollon kustannuksista ja järjestämistä, vanhusten hoivan kustannusten tasaamisesta ja viranomaistoiminnan roolista lapsiperheiden ongelmissa. Koetun terveyden osalta suurin mielipide-ero löytyy perustulon kannatuksesta: mitä heikompi terveys, sitä suurempi on perustulon kannatus. Kenties hieman yllättäen koettu terveys ei erottele kovinkaan vahvasti terveydenhuoltojärjestelmää koskevia mielipiteitä. Poliittisen edustuksellisuuden näkökulmasta tulokset kertovat yleisesti ottaen siitä, että heikon terveyden kokeneiden mielipiteet ovat kauempana ehdokkaiden ja erityisesti vaaleissa valittujen mielipiteitä kuin terveytensä hyväksi kokeneiden mielipiteet.

Politiikan tutkijoiden kädenjälki näkyy teoksessa sangen vahvana. Teos on kattava ja kokonaisvaltainen tutkimus ennen muuta poliittisen osallistumisen,

poliittisen orientaation sekä politiikkaan ja poliittiseen päätöksentekoon liittyvien kontekstien osalta. Tämä näkyy analyysien monipuolisuutena, mitä tulee poliittisen kiinnittymisen mittareihin ja esimerkiksi maavertailuissa maaston kontekstimuutuksiin. Samalla kirja on teoreettisesti ja metodologisesti vahva. Teoreettisesta viitekehuksesta on onnistuttu johtamaan mielekkäitä hypoteeseja, joiden testaamiseen valitut analyysit sopivat mainiosti. On myös helppo ennustaa, että kirja varmasti tulee kulumaan myös terveystieteilijöiden sekä sosiaali- ja terveystieteiden tutkijoiden käsissä.

Sosiaali- ja terveystieteiden oppini saaneena sosiologina jäin kuitenkin aika ajoin kaipaamaan politiikan tutkimuksen tarjoamien lähtökohtien ja tulkintojen lisäksi laajempaa otetta. Terveyden ja poliittisen kiinnittymisen välistä suhdetta tutkittaessa analyyseissa tarkastellaan melko geneerisiä poliittisen kiinnittymisen mittareita, ja siten myös tulokset jäävät geneeriselle tasolle. Tähän liittyvä seikka, jonka myös kirjoittajat nostavat esiin kirjan johtopäätöksissä, on terveydentilan monipuolisempi mittaaminen. Tämä mahdollistaisi mielekkäämpien ja tarkempien tulkintojen tekemisen siitä, millä tavoin erityyppiset terveysongelmat ovat yhteydessä poliittiseen osallistumiseen.

Terveyden ongelmien monimuotoisuus on oletettavasti yhteydessä myös siihen, että ihmisten tarpeet ovat erilaisia. Kun toista mietityttää kotikunnan perusterveydenhuollon palvelujen saatavuus, toinen saattaa kaivata erikoisterveydenhuollon toimenpiteitä, kolmas käy tyytyväisenä työterveydessä ja saa nopeasti saateen erikoislääkärille sitä tarvittaessa, mutta neljäs kaippaa vertaistukea harvinaiseen sairauteensa ja manaa korkeita lääkekustannuksia. Eri ongelmat, eri järjestelmät ja siten myös eri tavat ja kanavat pyrkiä vaikuttamaan ongelmaa koskevaan päätöksentekoon. En sinänsä kaivannut näin hienosyisiä analyyseja itse kirjaan, mutta tulkinnoissa ja tutkimuksen johtopäätöksissä tämänkaltaisia seikkoja olisi voinut avata tarkemmin.

Jos ja kun teos on politiikan tutkijoiden ensimmäinen yritys kokonaisvaltaisesti tutkia terveydentilan ja poliittisen kiinnittymisen välistä suhdetta, toivon, että kirjoittajat jatkavat aiheen parissa. Tieto terveyspalvelujen käytöstä tai esimerkiksi lääkemenojen määrästä antaisi hyvät lähtökohdat määrittellä jatkossa tarkemmin sitä, missä määrin ongelmiin voitaisiin vaikuttaa esimerkiksi äänestämällä ja missä määrin jollain muulla osallistumisen tavalla. Li-

säksi esimerkiksi maavertailuissa olisi paikallaan tarkastella terveydenhuoltojärjestelmien tuotanto- ja rahoitusjärjestelmien, terveystenonjen ja vaikkapa terveyseroihin liittyvien maatason indikaattorien yhteyttä poliittiseen kiinnittymiseen.

MIKKO NIEMELÄ

Mari K. Niemi ja Topi Houni (toim.), *Media & populismi – työkaluja kriittiseen journalismiin*. Tampere: Vastapaino, 2018, 359 s.

Kokoelmateos *Media ja populismi* on Mari K. Niemien johtaman ja Helsingin Sanomain Säätiön rahoittaman hankkeen ”*Ulkomailla tästä nousisi haloo*” – *Tutkimus populistipuolueiden rasismikohuista ja journalistisista valinnoista* suomenkielinen pääjulkaisu. Suomalaisen populismin omintakeisuuden tarkastelu jää lopulta vain osaksi kokoelmaa, jossa lähes kaksikymmentä asiantuntijaa tarkastelee median ja populismin moninaista suhdetta. Teoksen artikkelit on ryhmitelty teemaluvuittain käsittelemään mm. populismia Pohjoismaissa, maahanmuuton vastustusta populistien koetinkivenä, poliittista kampanjointia ja luottamusta muuttuneessa mediaympäristössä. Erilaisten lähestymistapojen ja aiheiden kokoaavana teemana on oikeistopopulismin nousun merkityksen pohtiminen journalistisen työn ja yhteiskunnallisen keskustelun näkökulmasta. Vaikka lukijalle jää teoksen erilaisista näkökulmista, tutkimustavoista ja sovelluskohteista hieman hajanainen yleisvaikutelma, se onnistuu tarjoamaan mielenkiintoisia avauksia populismin ja median suhteesta niin tutkijoille, toimittajille kuin kenelle tahansa aihepiiristä kiinnostuneelle.

Populistipuolueet ovat saavuttaneet viime vuosina ennennäkemätöntä suosiota Euroopassa ja Yhdysvalloissa ja populismin voidaan sanoa normalisoituneen osaksi poliittista toimintaa. Populistisia puolueita ei ole enää perusteltua pitää lyhytikäisinä liikkeinä, vaan niiden vetovoimaisuus tuntuu notkahduksista huolimatta säilyvän. Suosio on myös nostanut populismin tärkeäksi politiikantutkimuksen kohteeksi. Suomessa populismiin liittyvää tutkimusta on ollut suhteellisen paljon ja se on hyödyntänyt moninaisia näkökulmia. *Media ja populismi* -teos pyrkii löytämään uuden tulokulman populismin tarkasteluun ja onnistuu tehtävässään varsin hyvin. Populismin ja median suhdetta on perusteltua tutkia tarkemmin aihepiirin ajankohtaisuuden ja yhteiskunnallisen merkityksen takia. Populistiset liikkeet ovat kyseenalaistaneet median riippumattomuutta ja luottavuutta, mikä on osaltaan vaikuttanut yleiseen keskusteluilmaperiiriin. Teoksen kantavana ajatuksena on edistää journalismin roolia sovittelijana ja luottamuksen rakentajana yhteiskunnallisen keskustelun eri osapuolten välillä.

Populismin valtavirtaistuminen käytännössä ei ole johtanut populismi-termin selkeään ja yksiselitteiseen